TŘI PROCHÁZKY PRAHOU ROKU 1945
S FOTOGRAFIEMI JOSEFA SUDKA
Místa poznamenaná druhou světovou válkou na mapě Prahy

■ PRVNÍ PROCHÁZKA (1–4)
Z Pražského hradu
na Malou Stranu
Procházku začínáme na tramvajové zastávce Pražský hrad.

■ DRUHÁ PROCHÁZKA (5–20)
Centrem Starého Města
Přejdeme Karlův most a pokračujeme Karlovou ulicí na Malé náměstí.

■ TŘETÍ PROCHÁZKA (21–34)
druhým pražským obvodem
Z Václavského náměstí projdeme pěšky Krakovskou a dále Žitnou ulicí ke Karlovu náměstí.

■ VZDÁLENĚJŠÍ LOKACE (35–36)
Josef Sudek ojediněle fotografoval
také místa mimo oblast Prahy 1 a Prahy 2.

Autor fotografií: *Josef Sudek*
Editorka: *Katarína Mašterová*
Autoři textů a výběru fotografií: *Katarína Mašterová, Mariana Kubištová*
Spolupracující historik: *Adam Havlík*
Úprava fotografií: *Vlado Bohdan*
Grafická úprava: *Martin Groch, Tim+Tim*
Webová stránka: *Onkubator*
Jazyková redakce: *Jana Jebavá*
Překlad: *Magdalena Wells, Lawrence Wells*
Tisk: *Dragonpress*

V mapě otištěné fotografie jsou reprodukovány výhradně z negativů uložených ve fototéce Ústavu dějin umění AV ČR, v. v. i. Inventární číslo je uvedeno na okraji každé reprodukce. Negativy byly digitálně přefotografovány, převedeny do pozitivu a následně digitálně upraveny pro tisk. Snímky se tak mohou lišit od autorského pozitivu, pokud existuje.

Mapa je výstupem projektu „Josef Sudek a fotografická dokumentace uměleckých děl: od soukromého archivu umění k reprezentaci kulturního dědictví“, který byl podpořen Ministerstvem kultury České republiky v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI II), id. kód: DG16P02M002.

Vydal Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i. v roce 2017.

© Dědicové Josefa Sudka
© Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.
© Autoři: Katarína Mašterová, Mariana Kubištová, Vlado Bohdan

SUDEK PROJECT

Tři procházky Prahou dokreslené fotografiemi Josefa Sudka umožní připomenout si lecjaké nenahraditelné ztráty na památkách, které utrpělo hlavní město v závěru druhé světové války. Trasy tří procházek v celkové délce 12 km od Milíčovy po Grébovku na sebe navazují a je možné je projít nepřerušovaně chůzí během čtyř hodin.

Boje druhé světové války pozamenaly Prahu zejména v roce 1945. Překvapivý spojenecký nálet, jenž omylem zasáhl město dne 14. února 1945, poničil především oblast Prahy 2, například Emauzský klášter. V posledních dnech války, 5.–9. května 1945, propuklo tzv. Pražské povstání, na něž němečtí okupanti odpovědělí útoky především v oblasti Starého Města a okolí Václavského náměstí.

Fotografická mapa míst Prahy poznamenaných druhou světovou válkou, především dvěma zmíněnými událostmi, je výsledkem rozvého odborného zpracování dosud téměř nezmapěného a nezdokumentovaného souboru fotografií Josefa Sudka. Ten se skládá z konvolutu 367 velkoformátových negativů uložených ve fototéce Ústavu dějin umění AV ČR, v. v. i., k nimž se dochovalo i několik pozitivů uložených v dalších institucích.

Josef Sudek soubor pořizoval pravděpodobně na zakázku nakladatele Václava Poláčka, který na konci roku 1945 vydal *Pražský kalendář 1946* s podtitulem *Kulturní ztráty Prahy 1939–1945*. Přednímluvu se zhotoveným poškození pamatek napsal historik umění Zdeněk Wirth. Týdenní kalendář doplnilo celkem 53 Sudkových fotografií.

Tištěná mapa je extraktem z kompletní mapové webové aplikace, ve které se nacházejí podrobné odborné popisy snímaných pamatek a témat dvojnásobné množství fotografií ve větším náhledu. Stránku je možné načíst pomocí zde zobrazeného QR kódu anebo na adrese www.sudekproject.cz/mapa.

SUDEK PROJECT
Tři procházky Prahou roku 1945 s fotografiemi Josefa Sudka

1. Míčovna v Královské zahradě
Adresa: Královská zahrada, Praha – Hrad
GPS: 50.0924567N, 14.4012214E

Vzácná renesanční památka z druhé poloviny 16. století vyhořela následkem palby ustupujících jednotek SS v závěru Pražského povstání dne 9. května 1945.

7. Domy v jihozápadní části Staroměstského náměstí
Adresa: Staroměstské náměstí 483/21, 482/22, 481/23, 480/24, Praha 1
GPS: 50.0868750N, 14.4212039E

Čtyři domy stojící naproti orloji mezi Melantrichovou a Železnou ulicí byly silně poškozeny během útoků na Staroměstské náměstí v květnu 1945.

13. Nádrž na vodu u Husova pomníku na Staroměstském náměstí
Adresa: Staroměstské náměstí, Praha 1
GPS: 50.0876522N, 14.4211769E

Jedna z protileteckých požárních nádrží na vodu stála na Staroměstském náměstí, v centru bojů Pražského povstání. Odstraněna byla dlouho po válce, až v 70. letech 20. století.

19. Národní muzeum na Václavském náměstí
Adresa: Václavské náměstí 1700/68, Praha 1
GPS: 50.0798369N, 14.4296086E

Na novorenesanční budovu Národního muzea byla v průběhu Pražského povstání shozena letecká puma. Sbírky byly naštěstí tou dobou v bezpečí mimo objekt.

25. Palackého náměstí
s podstavcem sochy Františka Palackého
Adresa: náměstí Palackého, Praha 2
GPS: 50.0730611N, 14.4148094E

Pomník Františka Palackého byl podobně jako mnohé další v době války rozebrán a umístěn ve sběrně kovů na Maninách v Holešovickém přístavu. Po válce byl zachráněný pomník obnoven. Dům vlevo v pozadí (čp. 360/II) byl poškozen náletem ze 14. února 1945 a po válce stržen.

31. Jezuitská kolej na Karlově náměstí
Adresa: Karlovo náměstí 504/36, Praha 2
GPS: 50.0743244N, 14.4204422E

Bývalá barokní kolej novoměstských jezuitů byla poškozena únorovým náletem roku 1945. Již od doby zrušení řádu v 18. století slouží areál jako nemocnice.

2. Katedrála sv. Víta na Pražském hradě
s ochrannými opatřeními
Adresa: III. nádvoří Pražského hradu, Praha – Hrad
GPS: 50.0908400N, 14.4005561E

Z obavy před leteckými útoky byly nepřenosné památky v katedrále – například Královská oratoř ze závěru 15. století nebo přemyslovské náhrobky – obestavěny ochrannými cihlovými zdmi.

8. Staroměstská radnice
Adresa: Staroměstské náměstí 1/3, Praha 1
GPS: 50.0871472N, 14.4206542E

Staroměstská radnice byla jedním z hlavních terčů útoků v době květnového povstání 1945. Fatálním se stal požár, kvůli němuž bylo později strženo zcela vyhořelé severní neogotické křídlo radnice.

14. Věž Týnského chrámu s průhledem na Staroměstskou radnici
Adresa: Staroměstské náměstí, Praha 1
GPS: 50.087764N, 14.422466E

Poničená balustráda na severní věži Týnského chrámu se stala pro Josefa Sudka jedním z nejvýraznějších motivů celého cyklu. V jednom z mnoha průhledů touto ruinou zachytil památku nejvíce poškozenou během Pražského povstání – později stržené křídlo Staroměstské radnice.

20. Dům v horním rohu Václavského náměstí
Adresa: Václavské náměstí 812/59, Praha 1
GPS: 50.0792483N, 14.4304375E

Během německých leteckých útoků na Český rozhlas – jedno z center Pražského povstání – byly poškozeny i nedaleké stavby, například dům na rohu Václavského náměstí a dnešní Wilsonovy ulice.

26. Klášter Na Slovanech (Emauzy)
Adresa: Na Slovanech, Praha 2
GPS: 50.0723081N, 14.4170478E

Josef Sudek zachytil zničenou siluetu Emauz po náletu ze 14. února 1945. Původní dvojvěží klášterního chrámu bylo v 60. letech nahrazeno novotvarem podle návrhu Františka Marii Černého.

32. Dílny Národního divadla na Větrově
Adresa: Apolinářská 438/7 – Viničná 438/3, Praha 2
GPS: 50.0710167N, 14.4233925E

Následkem náletu v únoru 1945 zcela vyhořely interiéry dílen Národního divadla na Větrově. Zkáze podlehly mimo jiné i všechny malované divadelní dekorace, skladované zde od roku 1880.

3. Nádrž na vodu na Hradčanském náměstí
Adresa: Hradčanské náměstí, Praha 1
GPS: 50.0896075N, 14.3968883E

Nádrže byly budovány na většině pražských náměstí jako zásobárny vody pro případ požárů vzniklých za bombových útoků.

9. Arkýř Staroměstské radnice
Adresa: Staroměstské náměstí 1/3, Praha 1
GPS: 50.087095N, 14.420833E

Při útocích na radnici byl těžce poškozen i vzácný gotický arkýř ze 14. století. Na památku obětí Pražského povstání byl pod ním po skončení války vztyčen kříž z vyhořelých trámů radnice, u nějž stála čestná stráž.

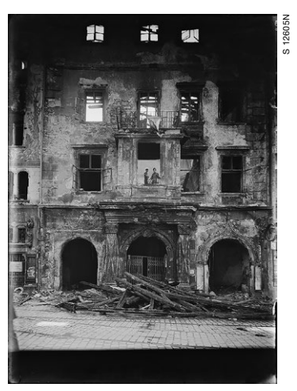

15. Dům U Kamenného beránka
Adresa: Staroměstské náměstí 551/17, Praha 1
GPS: 50.0871519N, 14.4219000E

Jižní strana Staroměstského náměstí utrpěla během povstání velké škody. Jedním z nejvíce poničených byl dům U Kamenného beránka se vzácným raně renesančním portálem ze 30. let 16. století.

21. Nádrž na vodu na Karlově náměstí
Adresa: Karlovo náměstí, Praha 2
GPS: 50.0777328N, 14.4203925E

Ani Karlovo náměstí se nevyhnulo stavbě protipožární nádrže. Vznikla před Novoměstskou radnicí a jednalo se o preventivní opatření pro případ bombardování. Podobných nádrží bylo v Praze vyhoubeno šedesát sedm.

27. Klášter Na Slovanech (Emauzy) od severu
Adresa: Na Slovanech, Praha 2
GPS: 50.0724958N, 14.4174878E

Fotografie Emauz od severu nabízí pohled na chybějící hmotu klášterního chrámu. Ten byl nejhůře pobořen v místech hlavní lodě a západního průčelí.

33. Synagoga na Vinohradech
Adresa: Sázavská 830/7, Praha 2
GPS: 50.0744008N, 14.4403764E

Někdejší největší pražská synagoga, stavba ze závěru 19. století, byla rovněž poškozena náletem v únoru 1945. V době války budova sloužila jako skladiště konfiskovaného židovského majetku. Na počátku 50. let byla stržena.

4. Nádrž na vodu na Malostranském náměstí
Adresa: Malostranské náměstí, Praha 1
GPS: 50.088282N, 14.404237E

Josef Sudek na svých fotografiích zachytil rozměrné nádrže na Hradčanském, Malostranském či Staroměstském náměstí, na Florenci i na náměstí Kinských.

10. Pařížská ulice při ústí do Staroměstského náměstí
Adresa: Pařížská ulice a Staroměstské náměstí, Praha 1
GPS: 50.0879347N, 14.4201606E

Dnešní Pařížská ulice se stala jednou z hlavních linií německých útoků mimo jiné proto, že vede přímo od Právnické fakulty, tehdejšího sídla posádkového velitelství SS. Poškozen byl i kostel sv. Mikuláše, na snímku vpravo.

16. Domy v jihovýchodní části Staroměstského náměstí
Adresa: Staroměstské náměstí 552/16, 551/17, 550/18, Praha 1
GPS: 50.0871325N, 14.4217872E

Celá část náměstí u ústí do Celetné ulice byla silně poškozena. Kromě prostředního domu U Kamenného beránka utrpěl i Štorchův dům vlevo od něj, s freskami od Mikoláše Alše, a dům U Kamenného stolu po pravé straně.

22. Podstavec sochy Karoliny Světlé na Karlově náměstí
Adresa: Karlovo náměstí, Praha 2
GPS: 50.0754872N, 14.4194900E

Jedním z námětů fotografií válečné Prahy byly prázdné sokly pomníků. Sochy z nich byly rekvírovány protektorátními úřady k přetavení v Říši a k opětovnému použití kovu ve zbrojním průmyslu.

28. Kostel Panny Marie, sv. Jeronýma, Cyrila a Metoděje, Vojtěcha a Prokopa kláštera Na Slovanech (Emauzy)
Adresa: Na Slovanech – Vyšehradská 320/49, Praha 2
GPS: 50.0723408N, 14.4177694E

Interiér emauzského klášterního chrámu se po náletu 14. února 1945 proměnil v ruinu. Kostel dnes stojí v obnovené podobě ze 60. let 20. století.

34. Gröbeho vila
Adresa: Havlíčkovy sady 59/2, Praha 2
GPS: 50.0692275N, 14.4447053E

Vila vystavěná v 70. letech 19. století židovským podnikatelem Moritzem Gröbem byla těžce zasažena náletem v únoru 1945. Od začátku 20. století vila patřila Vinohradské obci a v době války ji využívaly říšské organizace pro mládež.

5. Rychtrův dům na Malém náměstí
Adresa: Malé náměstí 459/11, Praha 1
GPS: 50.0864150N, 14.4198025E

Jedním z domů poškozených za Pražského povstání v květnu 1945 byl Rychtrův dům na Malém náměstí. Fotografie zachycuje jeho poničený klasicistní portál s pobořenými antikizujícími sloupy.

11. Schierův dům
Adresa: Pařížská 934/2 – Staroměstské náměstí 934/5, Praha 1
GPS: 50.0879931N, 14.4205708E

Původně nájemní dům komorního rady Franze Schiera ze závěru 19. století byl za Pražského povstání poničen v nejvyšším patře, které bylo následně sneseno. Snímek zachycuje dům v průhledu mezi kostelem sv. Mikuláše vlevo a později zbořeným neogotickým křídlem Staroměstské radnice vpravo.

17. Dům U Bílého páva
Adresa: Celetná 557/10, Praha 1
GPS: 50.0871325N, 14.4231364E

V Celetné ulici byl zcela zničen dům U Bílého páva, z něhož zbyla pouze pozdně barokní fasáda.

23. Kostel sv. Václava na Zderaze
Adresa: Resslova 300/6, Praha 2
GPS: 50.0755456N, 14.4160689E

Kostel sv. Václava na Zderaze byl poškozen spojeneckým náletem ze dne 14. února 1945. Farář tohoto kostela, Josef Jeřábek, sehrál roli v péči o parašutisty, ukrývající se v sousedním kostele sv. Cyrila a Metoděje po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, který provedli v květnu 1942.

29. Klášterní budovy Na Slovanech (Emauzy)
Adresa: Vyšehradská 320/49, Praha 2
GPS: 50.0720653N, 14.4175131E

Klášter někdejší slovanské zbožnosti, založen ve 14. století Karlem IV., byl náletem ze 14. února 1945 těžce poškozen v celém svém areálu, včetně ambitu a rajského dvora. Vzácné gotické nástěnné malby ze 14. století v ambitu byly úplné zkázy ušetřeny, následně byly obnoveny a dnes je možná jejich prohlídka.

35. Nádrž na vodu na Florenci
Adresa: Na Poříčí 1554/52, Praha 8
GPS: 50.0905644N, 14.4382733E

Protiletecká nádrž na vodu byla vybudována také na Florenci. V pozadí snímku je patrná již zaniklá sestava objektů Muzea hlavního města Prahy – vpravo stará budova původně kavárenského pavilonu v městském sadu a vlevo později v 19. století přistavěná nová a dodnes užívaná budova muzea.

6. Orloj Staroměstské radnice s obezděním
Adresa: Staroměstské náměstí 1/3, Praha 1
GPS: 50.086998N, 14.420721E

Další z hodnotných technických a uměleckých památek – Staroměstský orloj – zachránilo před úplným zničením cihlové obezdění ve spodní části budovy.

12. Staroměstské náměstí dne 13. května 1945
Adresa: Staroměstské náměstí, Praha 1
GPS: 50.0874739N, 14.4212239E

Na Staroměstském náměstí se dne 13. května 1945 konala vzpomínková slavnost za padlé ve druhé světové válce. Tři dny poté zde davy přivítaly exilového prezidenta Edvarda Beneše.

18. Kavárna Astoria na Ovocném trhu
Adresa: Ovocný trh 563/9, Praha 1
GPS: 50.0866397N, 14.4245339E

Dům na parcele mezi Celetnou ulicí a Ovocným trhem, kde ještě v roce 1945 sídlila kavárna Astoria, byl v průběhu povstání natolik poškozen, že z něj nakonec nezůstala ani fasáda zachycená na fotografii.

24. Palackého most se sousošími „Lumír a Píseň“
a „Přemysl a Libuše“
Adresa: Palackého most, Praha 2
GPS: 50.0729767N, 14.4136386E

Náletem ze 14. února 1945 byla poškozena konstrukce i sochařská výzdoba mostu – zejména dvě sousoší na jižních pylonech od Josefa Václava Myslbeka. Most byl později přestavěn a sochy umístěny na Vyšehradě.

30. Faustův dům
Adresa: Karlovo náměstí 502/40, Praha 2
GPS: 50.0733058N, 14.4188531E

Nálet ze 14. února 1945 poškodil i Faustův dům, který je opředen mnoha legendami. V 16. století dům koupil alchymista Edward Kelley a i jeho pozdější majitelé se věnovali alchymii. V roce 1902 byl zakoupen Všeobecnou nemocnicí a později zde byla umístěna nemocniční lékárna, jejíž tradice se zde drží dodnes.

36. Skladiště kovů na Maninách
Adresa: Holešovický přístav, Praha 7
GPS: 50.1043606N, 14.4585108E

Skladiště neželezných kovů v Holešovickém přístavu u železniční tratě bylo od roku 1942 určeno ke shromažďování zabavených kovových zvonů a soch, které měly být odvezeny do Říše a roztaveny. Obětavou péčí zaměstnanců se však některé památky podařilo před zničením zachránit a po válce tak mohly být navráceny na původní místa.